

Vervolging of uitlevering ter zake van buitenlands gepleegde misdrijven?

<https://hdl.handle.net/1874/220881>

Jan. 2 Mei. 1897.

N. 4° 19

J. C. ASTRO.

Vervolging of uitlevering

TER ZAKE VAN

buitenslands gepleegde misdrijven?

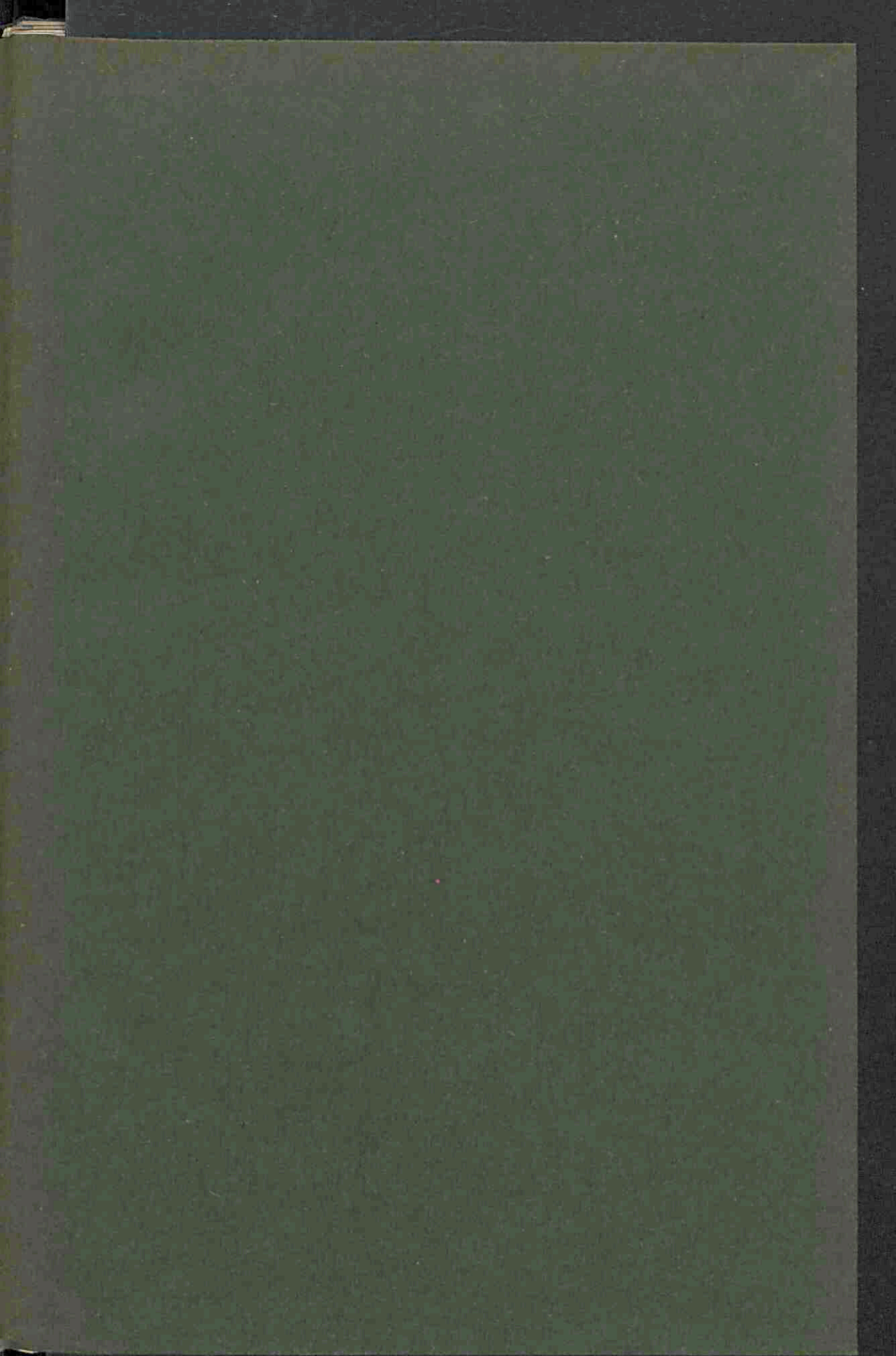
UTRECHT,

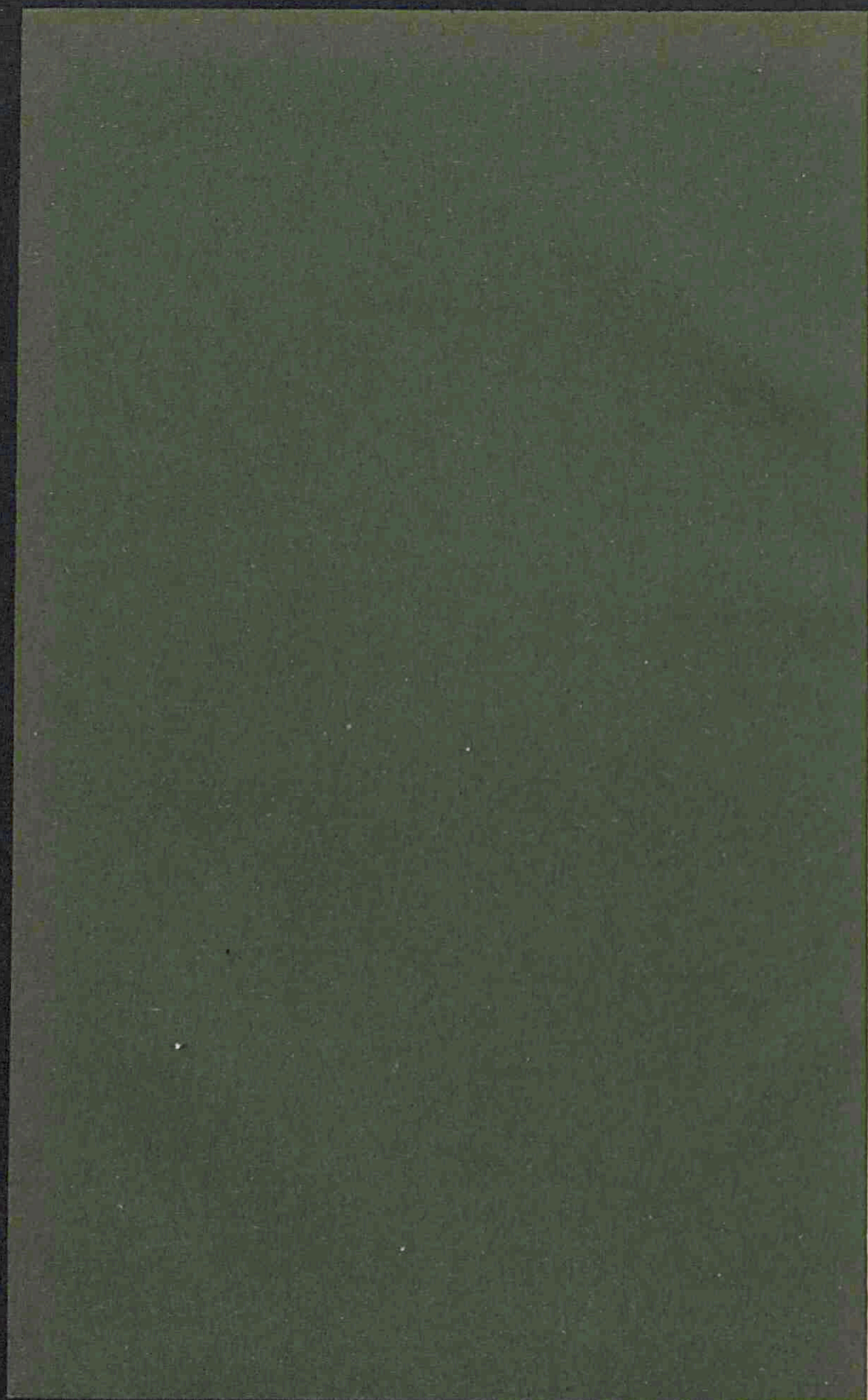
Firma J. DE KRUYFF,

1897.

u.

A. qu.
192

Wt

VERVOLGING OF UITLEVERING

ter zake van buitenslands gepleegde misdrijven?

UNIVERSITEIT UTRECHT
BIBLIOTHEEK

1917

1917

1917

1917

1917

1917

1917

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0888 6024

VERVOLGING OF UITLEVERING
TER ZAKE VAN BUTENSLANDS GEPLEEGDE MISDRIJVEN?

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. C. A. PEKELHARING,

Hoogleeraar in de Faculteit der Geneeskunde,

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAAT DER UNIVERSITEIT

TEGEN DE BEDENKINGEN VAN

DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

TE VERDEDIGEN

op Dinsdag 2 Maart 1897, des namiddags te 4 uren

DOOR

JAN CASPER ASTRO,

Geboren te Rotterdam.

UTRECHT, 1897.

Firma J. DE KRUYFF. — Korte Nieuwstraat.

THE NEW YORK UNIVERSITY LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION

PROCEEDINGS

DOCTOR IS DE HEDERWY STRASCHAY

AND OTHERS

OF A

CONFERENCE

HELD AT THE UNIVERSITY OF CHICAGO

IN

1911

CHICAGO, ILL.

UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

Vervolging of uitlevering

TER ZAKE VAN

buitenslands gepleegde misdrijven?

In de Revue Hebdomadaire van het Journal des Débats van 5 October 1895 verhaalt een der correspondenten hoe hij in Londen iemand ontmoette die hem als zijn beroep „banquier des voleurs” noemde. Ofschoon — zegt de berichtgever — deze mededeeling mij eerst verschrikte, ontwaakte al spoedig in mijn journalistengemoed een soort van vreugde over de mooie vangst en ik verzocht den banquier mij omtrent zijne functie in te lichten. Hij verklaarde het volgende:

De Engelsche wet huldigt, ten opzichte van diefstal het stelsel der territorialiteit van de

strafwet: wordt diefstal gepleegd op een niet-Engelsch grondgebied, de Engelsche wetgeving zegt: laissez faire. Daarenboven heeft Engeland met de andere Europeesche staten gemeen, dat het eigen onderdanen niet uitlevert. ¹⁾

Indien dus een Engelschman in Frankrijk waarden gestolen heeft, dan is hij gered indien

---

¹⁾ Zooals deze bewering hier luidt, is zij bepaald onjuist. Het spreekt trouwens van zelf dat ik mij niet verantwoordelijk stel voor de waarheid of juistheid van de juridische mededeelingen in dit bericht vervat. Echter wil ik hier niet nalaten op te merken, dat juist Engeland een der weinige landen is, die eigen onderdanen uitleveren of juister die in beginsel daartegen geen bezwaar hebben. Uitvoerig wordt hierover gehandeld door Mr. H. J. C. de Jonge, in zijn in 1884 te Leiden verdedigd proefschrift: „De uitlevering van eigen onderdanen in verband met de bestraffing van buiten 's lands gepleegde delicten” en speciaal aldaar pag. 162. Uit de daar gedane mededeelingen en aangehaalde werken blijkt echter tevens dat het zeer wel mogelijk is, dat in een geval als het hier genoemde, Engeland een Engelsch man niet zou uitleveren aan Frankrijk: want niet alleen is de

hij slechts zijn vaderland weet te bereiken. Gelukt hem dit, dan spoedt hij zich met de gestolen waarden naar den banquier des voleurs; deze persoon toch vereenigt in zich de hoedanigheden van „ami des voleurs” en „la providence des volés.” De bestolene ontvangt eenige dagen later een schrijven van dezen inhoud: „Mijnheer! Wij hebben de eer U te berichten,

---

kwestie in Engeland zeer onvolledig uitgemaakt door jurisprudentie en traktatenrecht, maar ook werd in het concept-traktaat met Frankrijk in 1852 de exceptie ten behoeve van eigen onderdanen opgenomen. Dit concept leidde echter niet tot een traktaat, en het is mij niet mogen gelukken te ontdekken hoe op dit oogenblik de regeling van deze kwestie tusschen de twee landen is. Ik meende echter van een en ander melding te moeten maken om aan te toonen, dat, ofschoon Engeland geen bezwaar heeft tegen uitlevering van eigen onderdanen, gevallen ja zelfs traktaten waarin zij wordt geweigerd, voorkomen kunnen en zeer denkbaar zijn b. v. indien de andere mogendheid de exceptie voor onderdanen niet wil prijs geven en Engeland het beginsel van reciprociteit niet wil opofferen (zie t. a. p. bl. 166).

dat de waarden, waarvan wij de lijst hierbij voegen, zich in onze handen bevinden. Wij zullen ze U gaarne terugzenden indien ons door U een som von *f*. . . . . wordt overgemaakt." (Volgt adres). Bedenkt men nu dat vooral bankiershuizen worden verkozen tot slachtoffers, dan is het begrijpelijk dat menigmaal van deze manier om het ontstolene terug te krijgen een dankbaar gebruik is gemaakt, „en — voegde de banquier er fier bij — nooit heeft iemand zich over onze bediening behoeven te beklagen”.

Het zou mij verwonderen, indien er iemand werd gevonden, die na lezing dezer mededeeling onvoorwaardelijk het stelsel bleef loven, waarop eene regeling baseert, die zulke misbruiken straffeloos laat. Wanneer men zich echter de vraag gaat stellen, welke moet dan wèl de houding zijn der nationale wet tegenover buitenslands door onderdanen gepleegde misdrijven, dan ziet men zich voor tallooze moeielijkheden geplaatst. Eene bescheiden poging om deze vraag

te beantwoorden was het doel van dit proefschrift ¹⁾.

De tallooze moeielijkheden waarover zoo even gesproken werd hebben ten gevolge gehad, dat het eene zeldzaamheid is geworden, twee schrijvers over dit onderwerp te vinden, die het met elkaar eens zijn en blijven.

Des te meer treft daarom de eenstemmigheid, waarmede verreweg de meesten verklaren, dat het Romeinsche recht zich met deze vraag niet heeft bemoeid, althans er geen antwoord op

---

¹⁾ Van de talrijke schrijvers die deze vraag behandelden, noemen wij: J. Fr. Abegg, Lehrbuch der Strafrechtswissenschaft § 61; F. Wharton, A treatise on the conflict of laws; Storij, Conflict of laws, Chapter XVI; Faustin Hélie, Traité de l'instruction criminelle, tome II, § 128; Antonin Deloume, Principes généraux du droit international en matière criminelle, Chapitre III; Rapport de M. Ortolan in de revue de législation et de jurisprudence 1847: observations de la faculté de droit de Paris sur diverses modifications à faire au code d'instruction criminelle; Pasquale Fiore, Traité de droit pénal international et de l'extradition, traduit par Charles Antoine; H. J. C. de Jonge, De uitlevering van eigen onderdanen

heeft gegeven. Wel is waar is lang getwist of niet in den regel: *Alterius provinciae reus apud eos accusatur et damnatur apud quos crimen contractum ostenditur* L. 22 D. de accusationibus et inscriptionibus (48,2), de meening werd uitgesproken dat die rechter uitsluitend bevoegd was te oordeelen over een misdadiger, binnen wiens ressort hij zijn misdrijf had begaan (*iudex loci delicti commissi*) maar men plaatste hier al spoedig eene wet naast van de keizers Severus en Antonius (L. 2 C. ubi de criminibus agi oporteat (3.15): „*Quaestiones eorum criminum, quae legibus, aut extra ordinem coërcentur, ubi commissae vel inchoatae sunt, vel ubi repe-*

---

in verband met de bestraffing van buiten 's lands gepleegde delicten; J. W. M. Bosch, *Asyl en uitlevering*; Snouckaart van Schauburg, *Misdrijven buiten 's lands gepleegd*. — Het praeadvies van Professor Hamaker in de Nederlandsche Juristen-Vereeniging; te vinden in de *Handelingen dier vereeniging*, 1884/85 blz. 204 sqq; Hugq v. Hälschner, *System des Preussischen Strafrechts*; von Bar, *das internationale privat und strafrecht*.

riuntur, qui rei esse perhibentur criminis, perfici debere satis notum est." Hieruit nu leidde men af dat volstrekt niet alleen de iudex loci delicti commissi competent was, maar ook die rechter binnen wiens ressort de misdadigers „reperiuntur", de zoogenaamde iudex loci apprehensionis. Volkomen terecht, naar mijne bescheiden meening, merkt echter Faustin Hélie in zijn bekend werk „Traité de l'instruction criminelle" in deel II § 128 op, dat hier buiten behandeling is gebleven het geval dat een strafbaar feit plaats had buiten de grenzen van het rijk; slechts de grenzen der provinciën komen hier in aanmerking, en deze omstandigheid maakt deze en dergelijke regels voor ons onderwerp onbelangrijk.

Belangrijker echter dan de omstandigheid dat de meeste schrijvers het er over eens zijn, ¹⁾

---

¹⁾ Zie Hamaker, t. a. p. blz. 205; Faustin Hélie, t. a. p. blz. 564 van de uitgave van '46. Anders Bosc

dat het Romeinsche recht over deze vraag zijn licht niet heeft doen schijnen, komt ons dat feit zelf voor, juist omdat het zoo verklaarbaar is. Indien wij eene poging wagen om dit beweren te staven, dan dunkt het ons wenschelijk nog eens uitdrukkelijk te wijzen op de „portée” der door ons ter beantwoording opgeworpen vraag. Laat ons daartoe een geval stellen, wellicht de eenvoudigste weg om dat doel te bereiken. Veronderstellen wij dat er twee staten zijn, waarvan wij den eenen staat A noemen, den anderen B. Een onderdaan van staat A begeeft zich naar staat B, en verricht daar eene handeling, die volgens de daar geldende regelen strafbaar is. De vraag is nu: moeten in de wetten (en in de eerste plaats komt daarvoor de strafwet in aanmerking) van staat A, zoo-

t. a. p. blz. 15 en blz. 33 en volgende en Wilhelm Reiss, Criminal recht der Römer, blz. 172. Zie ook Fiore t. a. p. blz. 287.

danige bepalingen voorkomen, dat die persoon ook in zijn vaderland kan gestraft worden voor die daad, of niet?

Het ontkennend antwoord op die vraag nu kan eene consequentie zijn van de meening, dat een strafwet geldt, maar ook alleen geldt, voor hen die verblijven op het grondgebied waar die wet de hoogste autoriteit is (eene meening die wij later weer zullen ontmoeten), maar het is tevens het „natuurlijke” antwoord in tijden waarin de *normale* toestand is, dat — om bij onze casus positie te blijven — de staten A en B in vijandige verhouding leven. Wat meer is, in een dergelijken toestand zal de vraag waarschijnlijk niet gesteld worden, immers de beantwoording er van heeft geen practisch nut! De onderdaan van den eenen staat zal zich niet naar den anderen begeven, en doet hij het wèl dan zal — even goed als men het ten slotte verklaarbaar, indien al niet vergefelijk zal vinden indien hij er niet volkomen wordt behandeld

naar eisch van recht en billijkheid — eene door hem aldaar verrichte strafbare handeling voor zijne landgenooten zoo zeer haar strafbaar karakter verliezen, althans zal dat karakter zich zoo voor hen wijzigen, dat het meer dan onwaarschijnlijk wordt dat men zich zal afvragen: moet hij eigenlijk voor die daad ook niet bij ons gestraft kunnen worden?

Volslagen vijandschap is echter in geen deele de eenige toestand die een dergelijk antwoord „natuurlijk” zelfs het stellen der vraag onwaarschijnlijk maakt.

In de oudste tijden — zoo wordt vrij algemeen aangenomen — werden slechts aangetroffen groepen van personen, vereenigd door banden van bloed- of aanverwantschap; zij vormden ieder een afgesloten geheel en bemoeiden zich niet of weinig met andere dergelijke groepen, waarvoor eene voornamelijk oorzaak te zoeken is, in de geringe omvang van elk dier groepen. Wel is waar deden er zich omstandigheden

voor waarin eene aanraking tusschen meerdere dezer groepen voorkwam, maar deze ontmoetingen waren dan meest van vijandigen aard. Ieder toch trachtte voor zich eene plaats te vinden, waar bodem, klimaat enz. voor hem geschikt waren, en zag men nu eene dergelijke plaats door anderen bezet, dan trachtte men de „*beatos possidentes*” te verdrijven. Toch zou men onjuist handelen door dezen toestand gelijk te stellen met den boven gestelden van permanente vijandschap; daarvoor waren, vooral toen deze stammen (zooals men de groepen aanduidt) nog van kleinen omvang waren, de ontmoetingen te sporadisch.

In elk dezer groepen zullen een aantal regels van doen en laten hebben gegolden. Het is toch niet mogelijk, dat eenige personen, hoe gering hun aantal ook zijn moge, samen zouden leven, zonder dat hunne onderlinge verhouding, hun doen en laten door dwingende regels wordt bepaald. Deze regels zullen o. a. bevat hebben

een aantal handelingen, die in dien kring verboden waren; de reden daarvan was, dat men die handelingen strijdig achtte met het algemeen belang en storend werkend bij de pogingen om dien toestand te bereiken, dien men voor zich en de zijnen het meest wenschte. Ieder dus die, terwijl hij zich bevond te midden van een der bovenbedoelde groepen, eene handeling verrichtte die daar verboden was, werd als verstoorder der orde gestraft. ¹⁾ Maar wat elders gebeurde en wat daar verboden en veroorloofd was, zal niet licht een punt van overweging hebben uitgemaakt.

---

¹⁾ Het is zeker niet overbodig reeds hier eene opmerking te maken. Schijnbaar toch is het hier door mij gestelde, zeer in tegenspraak met dat wat men gewoonlijk stelt, namelijk dat in de door mij bedoelde tijden steeds het stamrecht van den dader gold. Toch komt het mij voor, dat het verschil slechts schijnbaar is. Het gevolg van dat aan het recht ook aan het strafrecht toegekende personeele karakter was, dat de dader, ook al bevond hij zich buiten

De afgeslotenheid, althans het geringe onderlinge verkeer, maakte dat onbelangrijk en moet over en weer de overtuiging hebben doen ontstaan, dat de omstandigheid dat iemand zich ergens aan een daar strafbare handeling had schuldig gemaakt, hem alleen daar ter plaatse strafbaar maakte, immers alleen daar had hij de rechtsorde verstoord door een daad te plegen die door de beschermers dier orde in strijd was verklaard met het algemeen belang; maar indien hij nu kwam in een anderen kring, wiens rechtsorde hij niet had verstoord, dan was er geen

— noch in de andere kring, als hij van daar naar zijn stam, behandeld werd naar zijn stamrecht. Hier echter geldt het de vraag: of iemand die zich buiten zijn stam schuldig maakte aan eenig strafbaar feit, daarvoor werd gestraft, wanneer hij naar zijn stam was teruggekeerd of naar een anderen stam was gevluht. Het komt mij voor dat deze vraag onafhankelijk is van heerschende opvattingen over strafrecht en straf, en evenzoo van de omstandigheid dat in die tijden van een recht, geldend op en voor een bepaald *territoire*, nog geen sprake was, daar territorien, in den zin waarin wij dat woord gebruiken, toen nog niet bekend waren.

enkele reden om hem te straffen — of maatregelen te nemen die daartoe zouden leiden — wegens zijn verboden optreden in een kring tegenover wien men geheel als vreemde stond, en wiens belangen men niet kende en dus niet kon behartigen.

Reeds uit het bovenstaande — meen ik — mag men de conclusie trekken, dat, voordat het practisch nut zal hebben of liever voordat de practijk zal dwingen de vraag te stellen: moeten onder de rechtsregelen die in een (laat ons gemakshalve zeggen) staat gelden, er ook voorkomen dië den staat handelend doen optreden, indien een zijner onderdanen zich buiten zijn territorium schuldig maakte aan eenig ter plaatse strafbaar feit, dat daarvoor eene voorwaarde moet vervuld zijn. Welke is nu die voorwaarde? Naar mijne meening deze: dat tusschen de staten onderling een uitgebreid, vriendschappelijk verkeer, de normale toestand zij. Slechts dan toch is het belang dat iedere staat heeft bij de

rechtsorde in een anderen zóó groot, dat eene verstoring daarvan indruk maakt, ook al blijft de eigen rechtsorde onaangetast. — Zoolang deze voorwaarde niet is vervuld — en dit verklaart o. a. het zwijgen der Romeinsche iuristen — zoolang heeft het stellen der vraag een te uitsluitend wetenschappelijk belang dan dat zij met nadruk zou gesteld worden, maar ook, is deze voorwaarde vervuld dan stelt zij zich zelve met allen nadruk.

De beantwoording heeft — zooals wij reeds zeiden — aanleiding gegeven tot het uiten van tal van meeningen. Er zijn schrijvers ¹⁾, vooral echter geweest, die de vraag ontkennend beantwoorden en zeggen ²⁾: de z. g. n. strafrechte-

---

1) Als zoodanig noemt Fiore Abegg, Cosman: de delictis extra territorium commissis. Phillemore: International Law; Köstlin, System des Deutschen Strafrechts; Heffter Lehrbuch des gemeinen Deutschen Strafrechts e.a.

2) Eene nitgebreide, naar mijne meening volledige

lijke voorschriften zijn uitsluitend geldig, het verbieden van eene handeling geldt alleen voor hen die zich bevinden daar waar de verbieder als hoogste autoriteit geldt. Indien bv. de Italiaansche wetgever het stelen verbiedt, dan is dáárvan het resultaat alleen, dat op die plaatsen waar die wetgever hoogste autoriteit is, niet mag gestolen worden; of er nu in Frankrijk gestolen wordt, daarmede heeft Italie niets te maken, het mag dus den dader niet straffen, noch naar aanleiding zijner daad handelend optreden.

Het principe waarvan dit stelsel uitgaat is naar mijne meening zeer juist: bepalingen van strafrecht zijn uit haren aard territoriaal, hun werking is gebonden aan een territoor, maar hieruit mag men afleiden, dat het overtreden dier bepalingen in land A, iemand nooit in

---

uiteenzetting der verschillende stelsels is te vinden in het reeds vermelde proefschrift van wijlen Mr. H. J. C. de Jonge in Februari 1884 te Leiden verdedigd.

land B tot een misdadiger kan maken, maar dit is geheel iets anders dan of men zegt, in land B heeft men *dus* met de handeling niets te maken, mag men zich er niet mede bemoeien. Het komt mij dan ook voor dat dit stelsel in zijne volle consequentie in den tegenwoordigen tijd niet meer kan worden gehandhaafd. Al blijft de werking eener strafwet qua talis beperkt tot een bepaald territorium, de belangen die de staten hebben bij het gehandhaafd blijven van elkanders rechtsorde zijn te groot, dan dat zij, waar het in hun macht staat, niet elkaar zouden bijstaan.

Maar ook onder degenen die toestemmen dat eene dergelijke houding zou zijn af te keuren, die van meening zijn, dat de eene staat zich wel degelijk heeft te bemoeien en hulp te bieden, waar hij kan, indien het geldt bestraffing van in een ander territorium gepleegde misdrijven, heerscht weinig eenstemmigheid.

Op de vraag: hoe moet nu — waar toegegeven

wordt dat onder de in een staat geldende regelen van doen en laten, er moeten voorkomen regerende de houding door dien staat in te nemen tegenover buiten zijn territorium gepleegde en ter plaatse strafbare handelingen — die houding worden geregeld, zijn vele antwoorden gegeven.

Er is echter een punt waarover men het eens is, namelijk dat alle bemoeiing van anderen onnoodig, ja, ongewenscht is, als de staat binnen wiens grenzen het misdrijf is gepleegd, den bedrjver in handen heeft. Dat het wel de meest natuurlijke toestand is als een verstoorder der rechtsorde in een staat, gevonnist althans beoordeeld wordt door hen die daar ter plaatse zijn aangewezen als hare handhavers, daarover is geen strijd en daartegen verzet men zich niet, maar de oneenigheid begint weder als het geval zich voor doet dat zulk een misdadiger van den locus delicti commissi is heengevlucht en in een andere staat is aangekomen wat moet dan die staat doen?

Men zou geneigd zijn te zeggen dat het meest eigenaardige antwoord op deze vraag wel is gegeven door de verdedigers van het zoogenaamde universaliteitsbeginsel ¹⁾. Zij beweren dat iedere staat eene roeping heeft mede te werken tot handhaving eener wereldrechtsorde; er bestaat dus niet slechts een plicht voor den staat om zijne eigen rechtsorde in stand te houden en dus iederen verstoorder daarvan te straffen,

---

¹⁾ Als zoodanig worden genoemd Anthonius Mattheus: Lib. XLVIII, Dig. tit. XIII c. V; Farinacius de inquisitione Lib, I, tit. I, quest VII. waar hij zegt: „Nul- lum debeat habere tutum locum confugiendi sive homicidium sit commissum sub eodem sive sub poenitis diverso prin- cipe, quia sic de iuredivino statutum est. — In denzelfden geest laten zich onder de nieuwere schrijvers Pinheiro-Ferreira, Tolomei en Carrara hooren: zie Fiore t. a. p. blz. 42. De eerste zegt o. a. in zijn werk: Droit des gens t. II, art. 3, § 12: „Les lois pénales ne punissent pas le coupable parce qu'il a flétri tel ou tel pays de son crime, mais parce qu'en le commettant, il a porté atteinte, dans la personne de sa victime, à l'humanité toute entière, il est donc justiciable de tous les tribunaux . . . .”

neen, daarnaast of daarboven heeft hij den plicht, in ieder geval de bevoegdheid te straffen den verstoorder van eene rechtsorde die bestaat geheel onafhankelijk van tijd en plaats en die door den bedrijver van een delikt verstoord wordt. Ieder handhaver der gestoorde orde moet nu, indien hij den verstoorder in handen heeft, hem naar zijne werken vergelden of moet hem aan een ander overleveren, die door omstandigheden beter in staat is het gebeurde te beoordeelen. Indien b. v. een delikt in Nederland is gepleegd, is het natuurlijk meestal gemakkelijker, daar de zaak te behandelen dan elders; ter plaatse toch van het misdrijf heeft men in verreweg de meeste gevallen meer en beter gelegenheid, om de getuigen te hooren, de omstandigheden waaronder het feit plaats greep te beoordeelen enz.; maar dit is eenvoudig een vraag van opportuniteit, en in principe is casu quo iedere andere staat even bevoegd van het feit kennis te nemen en het te berechten als Nederland.

Ongetwijfeld heeft dit stelsel veel bekoorlijks; het denkbeeld van een overal gelijke rechtsorde, die boven de nu eens veel dan weer weinig verschillende rechtsorden in de verschillende staten staat, heeft iets aantrekkelijks. Maar iets anders is het of men aan dit denkbeeld reeds nu praktische gevolgen mag verbinden. Immers, eerst wanneer werkelijk de staten blijken geven, zich te beschouwen als handhavers *éener* rechtsorde, eerst dan mogen zij aan die functie hunne bevoegdheid ontleenen. Hoe zal nu moeten blijken dat het boven beschreven denkbeeld werkelijk dat van alle staten is?

Vooreerst daaruit dat in alle staten dezelfde handelingen verboden zijn. Immers het is niet mogelijk dat de eene staat eene handeling zou veroorloven en de ander niet, want daarmede zou de verbiedende zeggen: dit is in strijd met de door mij te handhaven rechtsorde, terwijl de andere dit zou ontkennen; zij zouden daardoor bewijzen verschillende denkbeelden

over rechtsorde te hebben, ieder een andere voorstaan en dus nooit beschouwd kunnen worden of zich zelf beschouwen als handhavers van éenzelfde wereldrechtsorde.

Maar er zou aan meer eischen voldaan moeten zijn. De beoordeeling der delikten zou in alle staten dezelfde moeten zijn, of liever het practisch gevolg der beoordeeling, de bestraffing zou aan dien eisch moeten voldoen, althans wat den aard der straf betreft. Indien men toch zich een oogenblik het geval denkt dat twee personen onder dezelfde omstandigheden eenzelfde delikt plegen, en dit delikt is een verstoring van dezelfde rechtsorde, dan is een eisch der billijkheid dat deze twee personen een straf ontvangen, die ten minste in aard dezelfde is; het zou ons als onbillijk treffen indien de een ter dood werd gebracht en de ander werd gevangen gezet.

Aan deze eischen reeds, wordt thans nog volstrekt niet voldaan. Het strafrecht en de strafrechtspleging in een staat zijn, als alle instel-

lingen, resultaten van tallooze omstandigheden; vele waren de invloeden die bij hunne vaststelling werkten, klimaat, bodem, oeconomische toestand van het volk, en voornamelijk de geschiedenis van het volk waarvoor zij zouden gelden. Zij heeft waarlijk niet het minst invloed gehad op de bepaling der handelingen, tegen wier bedrjvers de staat zelf zou optreden, op de straffen die hen zouden treffen en op de geheele manier waarop een daad zou worden behandeld en beoordeeld. Vandaar dan ook dat men — om nu nog maar alleen van de beschaafde staten te spreken — nergens aantreft wetgevingen van twee staten, die op het gebied van strafrecht en strafrechtspleging volkomen aan elkander gelijk zijn en zoolang dit niet voorkomt kan geen staat zich gaan opwerpen als handhaver eener wereldrechtsorde, daar hij zich blijkbaar zelf in de eerste plaats beschouwd als handhaver zijner eigen rechtsorde, die hij

zich zelf schiep, geleerd door zijn eigen geschiedenis en ervaring.

Begrijpelijk is het dan ook dat dit stelsel alsnog nergens toepassing heeft gevonden en het zal het ook niet vinden vóórdat alle verschillende staten zich, ten minste in dit opzicht, hebben vereenigd tot één statenbond: ¹⁾ vóór dien tijd zou de huldiging er van onbillijk en onjuist zijn.

Eene geheel andere redeneering vinden wij bij de voorstanders van een derde stelsel, dat het beginsel huldigt van personaliteit der strafwet. Met zijn talrijke wijzigingen en variaties, is dit het stelsel dat tegenwoordig de meeste aanhangers telt. ²⁾

De voorstanders er van redeneeren aldus: wij

---

¹⁾ Als strijder voor dit denkbeeld vindt men vooral genoemd Robert von Mohl, Staatsrecht, Völkerrecht und Politik.

²⁾ Zie o. a. de Jonge (ofschoon hij het slechts subsidiair wil), Faustin Hélie, Fiore.

geven toe dat in den tegenwoordigen tijd een staat zich niet meer kan onthouden van bemoeiing waar het geldt delikten gepleegd buiten zijn territoir, neen het is zijn plicht, indien het mogelijk is, den beleedigden staat te helpen. Deze gelegenheid heeft hij indien de dader naar hem is gevluht en zich op zijn territoir ophoudt. Daarbij wordt toegegeven dat het zeer wenschelijk is dat de berechting van een misdrijf wordt opgedragen aan den iudex loci delicti commissi, en het wenschelijke erkend van maatregelen die dit in de hand zouden kunnen werken b.v. uitlevering. Men aarzelt dan ook niet toe te geven dat een staat geroepen is misdadigers uit te leveren aan den iudex loci delicti commissi, echter — en ziedaar eene gewichtige restrictie — alleen vreemdelingen-misdadigers. Daarmede wordt echter geenszins bedoeld dat b.v. Nederlanders die in Duitschland een misdrijf begingen, en behouden in Nederland terugkeeren, straffeloos zijn, volstrekt niet — maar deze kunnen in

Nederland worden gestraft. De grond die daarvoor wordt aangevoerd is deze, dat de burger, waar hij zich ook bevindt, voor zijne handelingen verantwoordelijk blijft naar de wet van zijn vaderland. Bedrijft hij dus ergens een daad, die hij als burger van zijn land, niet mocht bedrijven, dan is hij strafbaar naar de wet van zijn land, onverschillig waar de plaats was, waar hij het strafbaar feit pleegde.

Zooals reeds gezegd is, heeft dit stelsel vele aanhangers en in tal van wetgevingen o. a. in de onze ¹⁾ is het gehuldigd. Deze populariteit

---

¹⁾ Art. 2—8 Wetboek van Strafrecht, waar het — ten minste zooals het thans geformuleerd staat — tegen het advies der Staatscommissie, werd overgenomen uit het Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich, § 3, 4, 5, 6. — Op blz. 138 van deel I 2de stuk van Prof. van Hamels: inleiding tot de studie van het Nederlandsche strafrecht, worden nog vermeld: Frankrijk, België, Italië: zie ook de Jonge blz. 154 vlg., waar eene uitgebreide beschrijving te vinden is van de verschillende wetgevingen.

vindt waarschijnlijk dáárin haren oorsprong, dat dit stelsel oogenschijnlijk aan alle eischen van billijkheid voldoet. Neemt men het in zijn eenvoudigsten vorm, dan is het resultaat dat zich binnen de grenzen van een staat nooit iemand kan bevinden van wien men weet dat hij ergens een daad bedreef, die de wetten van zijn latere verblijfplaats hadden verboden, of men kan tegen hem ageeren. En indien men eischt, dat het feit, gepleegd in het buitenland, ook dáár strafbaar is, dan kan zich toch nooit het geval voordoen, dat iemand rustig leeft binnen de grenzen van zijn vaderland, als men weet dat hij, vóór hij daar terugkeerde, elders een feit pleegde dat hem daar niet slechts tot een misdadiger maakte, maar dat ook naar de meening die in zijn eigen vaderland heerschte, niet geoorloofd was. Ieder dus, die zich ergens aan de rechtsorde vergreep, vervolgbaar, wat mag men meer eischen?

Toch komt het mij voor, dat dit stelsel —

al levert het practisch betere resultaten op als de beide vorigen — foutief is. Kan men van het territoriale stelsel zeggen dat het te ouderwetsch is, en van het universaliteits systeem dat zijn tijd nog niet is aangebroken, zij beiden houden rekening met het wezen der strafbare handeling, als verstoring eener op eene bepaalde plaats (de plaats waar het feit gebeurde) geldende rechtsorde. Maar dit doet het stelsel, dat de personaliteit de strafwet voorstaat, niet, althans niet uitsluitend. Het beschouwt een misdrijf door een Nederlander in Duitschland gepleegd, niet uitsluitend als een verstoring der Duitsche rechtsorde, want deed het dit dan zou het regelen moeten geven die bewerkten, dat het feit als zoodanig werd bestraft d. w. z. volgens de regelen die in Duitschland gelden, omdat reeds het gelden dier regelen aantoonde dat men daar ter plaatse zóo meende te moeten ageeren tegen bedrivers van verboden handelingen. Het meest van belang is niet dat een misdadiger

wordt gestraft, maar wel dat hij wordt gestraft voor het feit zooals dat *door hem op een bepaald oogenblik, op een bepaalde plaats, onder bepaalde omstandigheden* werd bedreven en de beoordeeling daarvan behoort aan hem, die ter plaatse geroepen was dergelijke feiten te bestraffen, ja de juiste beteekenis van het feit kan door niemand anders worden bepaald.

Een niet onbelangrijk deel der hier tegen het personaliteitsstelsel geopperde bezwaren, wordt of liever werd ¹⁾ opgeheven door een stelsel dat eeuwenlang heeft gegolden en dat uitging van dezen regel: „een delict mag alleen beoordeeld worden naar de *lex loci delicti commissi*”. Tot hiertoe zullen velen mede kunnen gaan, al zal hun de regel misschien wat *te* absoluut zijn gesteld. Maar nu redeneerde men verder aldus: ergo moet overal waar iemand, die een

---

¹⁾ Want sedert het begin dezer eeuw is het verdwenen, zie van Hamel t. a. p. blz. 135.

misdraad op zijn geweten heeft, wordt gevonden, door hen die hem te dier zake zullen beoordeelen, worden toegepast de wet die gold op den locus delicti commissi.

Men zou geneigd zijn te zeggen: dit is nu wel de meest gewenschte oplossing. De misdadiger wordt gestraft en bij die bestraffing beschouwt men de gepleegde daad als een verstoring der rechtsorde op de plaats waar zij werd gepleegd, immers men past de wet toe die daar gold.

Toch zijn de bezwaren overwegend. Al dadelijk merken wij op dat slechts schijnbaar voldaan wordt aan den eisch dat men een misdrijf moet beschouwen als verstoring der rechtsorde op de plaats waar het werd gepleegd. Want men zou dan ook moeten laten rechtspreken hen die weten wat een wetgever met een verbod bedoelde: hen die — om eene geliefkoosde uitdrukking te bezigen — den geest des wetgevers kennen. En, afgezien van de

moeielijkheid die het toepassen van vreemde wetten steeds zal opleveren, mag niet worden vergeten dat slechts zij een misdrijf — als overtreding eener bepaalde strafwet — kunnen beoordeelen, die behooren tot dat volk, waaruit die wet is voortgekomen en in welks midden zij werkt.

Maar daarenboven — en dit is zeker wel de voornaamste oorzaak waarom dit stelsel is verdwenen — is het door den rechter doen toepassen van een vreemde wet, speciaal van een vreemde strafwet, geheel in strijd met de thans heerschende denkbeelden. En inderdaad is er veel tegen te zeggen. De taak van den strafrechter toch is de handelingen der personen te toetsen aan de bepalingen der strafwet: de vraag is niet of de rechter persoonlijk eene handeling afkeurenswaardig, ja zelfs strafwaardig vindt, maar eenvoudig deze: of de wetgever die daad strafbaar stelde. Maar met dit „toetsen” is de taak des rechters niet afgelopen. Evenzeer is zijn taak, gebruik te maken van de bevoegd-

heid hem gegeven, om den persoon wiens daad door de wet strafbaar was gesteld, te straffen, d. w. z. hem een kwaad op te leggen als gevolg en ter zake van die handeling. Heeft de rechter dit gedaan, dan is zijn taak afgelopen. De wetgever neemt nu zulke maatregelen als geschikt zijn om te maken dat de straf inderdaad treft den persoon, wien de rechter die straf oplegde. De wetgever redeneert dus als het ware aldus: zie hier een aantal daden die ik verbied: nu zal ik personen aanstellen die te beoordeelen hebben of die daden nu toch geschieden en ik zal hen de bevoegdheid geven den eventueelen dader te straffen en zal zorgen dat deze hunne uitspraak niet „resultatlos” blijft.

Hieruit blijkt echter duidelijk dat de rechter zijn geheele macht ontleent aan den wetgever, waaruit men moet afleiden dat hij ook alleen mag straffen hem die zich vergreep aan de regelen door — om het eens zoo te noemen — „zijnen” wetgever gesteld en deze vindt hij in

de door dien wetgever uitgevaardigde wetten. Slechts die wetten dus mag hij toepassen, nooit vreemde.

Wij stelden dus in het bovenstaande dat buitenslands gepleegde delicten op den locus apprehensionis niet mogen worden beoordeeld naar den lex loci delicti commissi en ook niet naar de lex loci apprehensionis: maar tevens keurden wij af een stelsel dat zeide: men heeft er ook alleen mede te maken op den locus delicti commissi.

De vraag is dus nu: Indien het nu wèl wenschelijk is dat een staat zich bemoeit met buiten zijne grenzen gepleegde strafbare handelingen, maar niet dat hij de daders straft, hoe moet dan die bemoeiing plaats hebben?

Zooals reeds boven werd gezegd, moet hij dan den dader uitleveren. Een derde wijze van bemoeiing is er tot nog toe niet.

Onze eerste vraag moet dus zijn: is nu uitlevering de manier om te zorgen dat aan de

twee partijen — den beledigden staat en den misdadiger — recht wedervaart? Het recht van den beledigden staat is den misdadiger te straffen en het recht van den misdadiger is, slechts door hem gestraft te worden, die het feit volkomen kan beoordeelen, die weet wat het gewicht van dat feit was en van dergelijke feiten is, in de omgeving waarin het geschiedde, die het gemakkelijkst omtrent dat feit zich kan doen inlichten, in één woord den *iudex loci delicti commissi*. Welnu de uitlevering geeft den misdadiger aan den beledigden staat in handen, voert hem tot den *iudex loci delicti commissi*. Aan beide partijen doet dus de uitlevering recht wedervaren.

Het is dan ook niet te verwonderen dat de meeste staten zich onderling hebben verbonden elkander misdadigers uit te leveren. Maar des te meer treft het dat men meestal op dit punt in de behandeling van vreemdelingen en eigen onderdanen, zulk een groot verschil maakt. Onder

hen, die op de vraag: hoe moet een staat zich houden tegenover buitenslands gepleegde strafbare feiten, antwoorden zij moet den misdadiger, zoo mogelijk, uitleveren, zijn er talloos velen, die datzelfde antwoord niet geven, als de dader blijkt een burger te zijn van het land waarheen hij is gevlucht. Men is veelal nog huiverig met den eigen onderdaan te doen, wat men zonder eenig gewetensbezwaar met den vreemdeling doet.

Er zijn naar mijne overtuiging hiervoor twee gronden. De eerste is deze dat men, ook tegenwoordig nog, den vreemdeling eenigszins minder acht dan den landgenoot, of, in verband met ons onderwerp, is het misschien juister om te zeggen: levert men een vreemdeling uit aan een staat, dan bekommert men zich niet meer over hem zoodra hij is uitgeleverd, men hoort er meestal niet meer van en gewoonlijk blijft de geheele verdere loop der zaak, waarvoor hij is uitgeleverd, ons verborgen. Niet alzo met den landgenoot: een zeker wantrouwen in de hande-

lingen der vreemde autoriteiten zou ons zeker bekruipen en ook na zijn uitlevering zouden wij een min of meer levendige belangstelling in zijne lotgevallen blijven stellen: de uitgeleverde medeburger had hier zijne betrekkingen, werkkring, in één woord, maakte veel meer deel onzer maatschappij uit dan de vreemdeling.

De tweede grond schijnt ons het volgende te zijn, wij spraken er reeds in het voorbijgaan over: wij zijn gewend aan een zekere wijze van optreden der autoriteiten bij de behandeling eener zoogenaamde strafzaak: het feit dat die regeling zóó bij ons is en niet anders, kan als een sterk vermoeden gelden, dat die regeling aan de meesten onzer de beste leek. Op die wijze achtte men zoowel de bevoegdheid van den staat om te straffen, als die van den verdachte om zijn zaak nauwkeurig onderzocht te zien, het best gewaarborgd. Indien wij nu eene regeling zien die van de „onze” afwijkt, dan is al spoedig ons denkbeeld, dat zij niet zoo goed is,

niet zóó waarborgen geeft, dat aan de eischen van recht en billijkheid wordt voldaan. Daarbij komt dat wij weten hoe een vreemde altijd iets minder goed staat aangeschreven als een medeburger, en zoo ontstaat de vrees dat wij, door den medeburger uit te leveren, hem in handen zullen geven aan niet onpartijdige autoriteiten.

Tal van andere overwegingen maken nu dat men nog huiveriger wordt. Zullen b.v. wij die de doodstraf hebben afgeschaft, een Nederlander uitleveren aan een land, waar zij nog bestaat? of zal men uitleveren aan landen waar men eene rechtspleging met de jury heeft? ¹⁾

---

¹⁾ Een groote menigte dier bezwaren, zijn goit en behandeld in de vergadering der Nederlandsche Juristenvereniging dd. 29 Augustus 1885, waar aan de hand van het reeds vermelde praeadvies van Prof. Hamaker, beraadslaagd werd o. a. over de vraag: Behoort uitlevering van eigen onderdanen te worden verboden? De uitslag der stemming was toen dat de meerderheid zich voor het verbod verklaarde.

Het mag niet ontkend worden dat dit inderdaad vragen en moeilijkheden zijn, die niet gering geschat mogen worden. Maar het is mijne vaste overtuiging dat men onjuist gedaan heeft door hen als onoverkomelijke bezwaren voor te stellen. Men is daartoe gekomen door niet zuiver in het oog te blijven houden het wezen der strafbare handeling: men hinkte en hinkt op twee gedachten. Men stelt voorop het territorialiteitsbeginsel, maar neemt daarbij — wel is waar subsidiair, ja zelfs zeer subsidiair — het personaliteitsbeginsel, en juist dat is de oorzaak geworden dat men nog altijd tobt met de uitlevering van eigen onderdanen. Wanneer het er voor de burgers die eventueel in de termen zouden vallen om uitgeleverd te worden, wat donker ging uitzien, dan nam men steeds het personaliteitsbeginsel en men strafte hen, en dacht daarmee de zaak in orde te hebben gemaakt.

Aan het territorialiteitsstelsel echter ontdaan van zijn ouderwetschheid heeft men volkomen

genoeg, *moet* men volkomen genoeg hebben, daar dat het eenige stelsel is dat de juiste beschouwing over de strafbare handeling huldigt. Dat stelsel nemende als basis, en voorts lettende op de verhoudingen waarin de staten tot elkaar staan, moet men de vraag beantwoorden, die wij ter beantwoording stelden in het begin van dit schrijven, welke moet de houding zijn der nationale wet tegenover buitenslands door onderdanen gepleegde misdrijven. Deze houding moet naar onze meening, worden bepaald door de overtuiging dat indien ergens een daar strafbaar feit wordt gepleegd, de dader alleen dáár strafbaar is, maar ook dat het wenschelijk is dat zij daar gestraft *wordt*, dáár wordt de rechtsorde verstoord en dáár is dus rede voor het optreden van hen die de orde moeten handhaven. De daad kan ook elders worden afgekeurd, strafbaar is zij alleen, ter plaatse waar zij volvoerd werd. Afgekeurd moeten dus worden bepalingen als b.v. in ons wetboek van strafrecht

zijn te vinden, die den Nederlander hier te lande strafbaar stellen voor feiten door hem in het buitenland gepleegd. De *strafwet* mag dus geen bepalingen bevatten, over buitenslands gepleegde delikten dat is het juiste in het territorialiteitsstelsel.

Maar — en daar komen wij aan het onderwetsche van dat stelsel — het is onjuist daaruit af te leiden dat die enkele omstandigheid, dat iets niet gebeurd is binnen de grenzen van een zekeren staat, dien staat zou dwingen zich van het gebeurde *niets* aan te trekken. Zooals wij reeds zeiden, er zijn, vooral in den tegenwoordigen tijd, vele staten wier onderling verkeer zóo druk is, tengevolge waarvan hunne belangen elkander op zóo vele punten raken, dat het niet aan zou gaan, waar het een zoo groot belang geldt als het handhaven der rechtsorde, zich geheel als vreemden tegenover elkander te gedragen: zulke staten moeten elkander misdadigers uitleveren. Zij moeten daarbij echter

in het oog houden dat dit slechts dan mag gebeuren, indien — niet slechts de bovenaangeduide toestand aanwezig is — maar daarenboven de uitleverende staat het feit zulk een ernstige krenking der betrokken rechtsorde acht, dat hij — als mede-belanghebbende — zich genoodzaakt gevoelt waar hij kan mede te werken om te komen tot bestraffing van den dader ter plaatse waar hij misdeed: in andere gevallen mogen zij zich met buitenslands gepleegde misdrijven niet inlaten. Uit de omstandigheid dat een daad buitenslands voorgevallen, ons persoonlijk treft, ons persoonlijk rechtsgevoel desnoods schokt, mag nog niet worden afgeleid, dat onze autoriteiten bevoegd worden den dader te helpen straffen.

Bijvoorbeeld een Nederlander heeft zich in Duitschland aan daar strafbare feiten schuldig gemaakt en is naar Nederland gevlucht. Nu mag hij in Nederland niet worden gestraft, maar, wanneer nu de Duitsche regeering zijne uitleve-

ring vraagt, daarmede bewijzende dat zij het feit gewichtig acht — dan moet die man worden uitgeleverd, evenals de vreemdeling thans wordt uitgeleverd, en dit moet aan alle staten geschieden, als de regeering van oordeel is dat er genoeg belangen bij het handhaven der rechtsorde op den locus delicti commissi zijn betrokken.

Aan staten waarmee het verkeer gering is, zal niet worden uitgeleverd, aan de onbeschaafde staten evenmin. Bij het handhaven der rechtsorde in die staten hebben wij toch volstrekt geen belang. Voor kleine misdrijven, in ons oog, zal niet worden uitgeleverd, trouwens slechts zelden zal het gebeuren dat iets wat wij zeer gering achten, in staten met wie wij veel verbindingen hebben door de autoriteiten van overwegend belang zal worden geacht.

Maar zijn de termen voor uitlevering aanwezig en wordt zij gevraagd dan moet ook geen voorbehoud worden gemaakt. Noch de naar onze meening mindere inrichting der tot straffen

bevoegde autoriteiten, noch de meerdere gestrengheid der op te leggen straffen, mag dan als bezwaar in aanmerking komen. Daar waar het feit geschiedde, achte men die inrichting en straffen — maar ook die alleen — voldoende, en daar wist men het best wat in de daar bestaande omstandigheden de beteekenis van het feit was.

Het zal natuurlijk niet moeielijk zijn voorbeelden te scheppen en gevallen te bedenken waarin het door ons verdedigde stelsel bezwaren oplevert. Wij voorzien er voornamelijk twee. Vooreerst zal men vragen: het zal dus kunnen voorkomen, dat een Nederlander een ander doodt, en dat hij, ook al weet men het, hier straffeloos rondloopt?! En in de tweede plaats zal men het geval stellen dat een onzer medeburgers zich zeer tijdelijk in het buitenland bevindt, daar een daad verricht die in zijn vaderland niet, maar daar wel strafbaar is, en nu zou men hem moeten uitleveren! En men

zal deze casus-posities met vele kunnen vermeerderen en zij hebben velen afschrikt en zullen velen blijven afschrikken.

Nu wil het mij echter voorkomen dat men met stellen van zulke vragen zeer voorzichtig moet zijn.

Zien wij nog wanneer de gevallen, in deze vragen bedoeld, zich zullen voordoen.

Wanneer kan een Nederlander, die elders iemand heeft gedood, hier straffeloos rondloopen? In 2 gevallen: vooreerst indien hij die daad bedreef in een land dat zijne uitlevering niet aanvroeg. Bij een zoo ernstig feit als het dooden van iemand, zal uitlevering alleen niet worden gevraagd door zoodanige staten met wie wij volstrekt niet in verbinding staan en die reeds daardoor worden verhinderd zoodanige vraag tot onze regeering te richten, dus m. a. w. door onbeschaafde staten. In de tweede plaats indien hij het misdrijf pleegde op een neutraal territorium. Een derde geval is, vooral bij een zoo ernstig misdrijf, m. i. niet denkbaar.

Wij merken vooreerst op, dat gevallen als boven gesteld zich slechts zeer zelden zullen voordoen. Maar ook indien zij zich voordoen, moet men, naar mijne meening, vast blijven houden aan het principe, geen bestraffing voor buitenslands gepleegde misdrijven. Het gewicht dier bezwaren in dergelijke gevallen valt niet te ontkennen, maar waar in het eerste geval, de daad plaats vond in een gebied waar de denkbeelden van rechtsorde geheel afwijken van de onze, (eene omstandigheid die mede maakt dat wij bij het handhaven dier rechtsorde geen belang hebben) en in het tweede geval in een gebied waar bindende regels niet gelden, daar mag van het instellen eener *strafactie* geen sprake zijn.

De gevallen bedoeld in de tweede vraag zullen zich zoo ooit, dan toch zeer zelden voordoen. Er zou zich dan een geval moeten voordoen dat b. v. een Nederlander zich begaf naar een staat, met wien wij vele betrekkingen hadden, — dus niet een onbeschaafde — waar een feit

dat wij niet meer weten

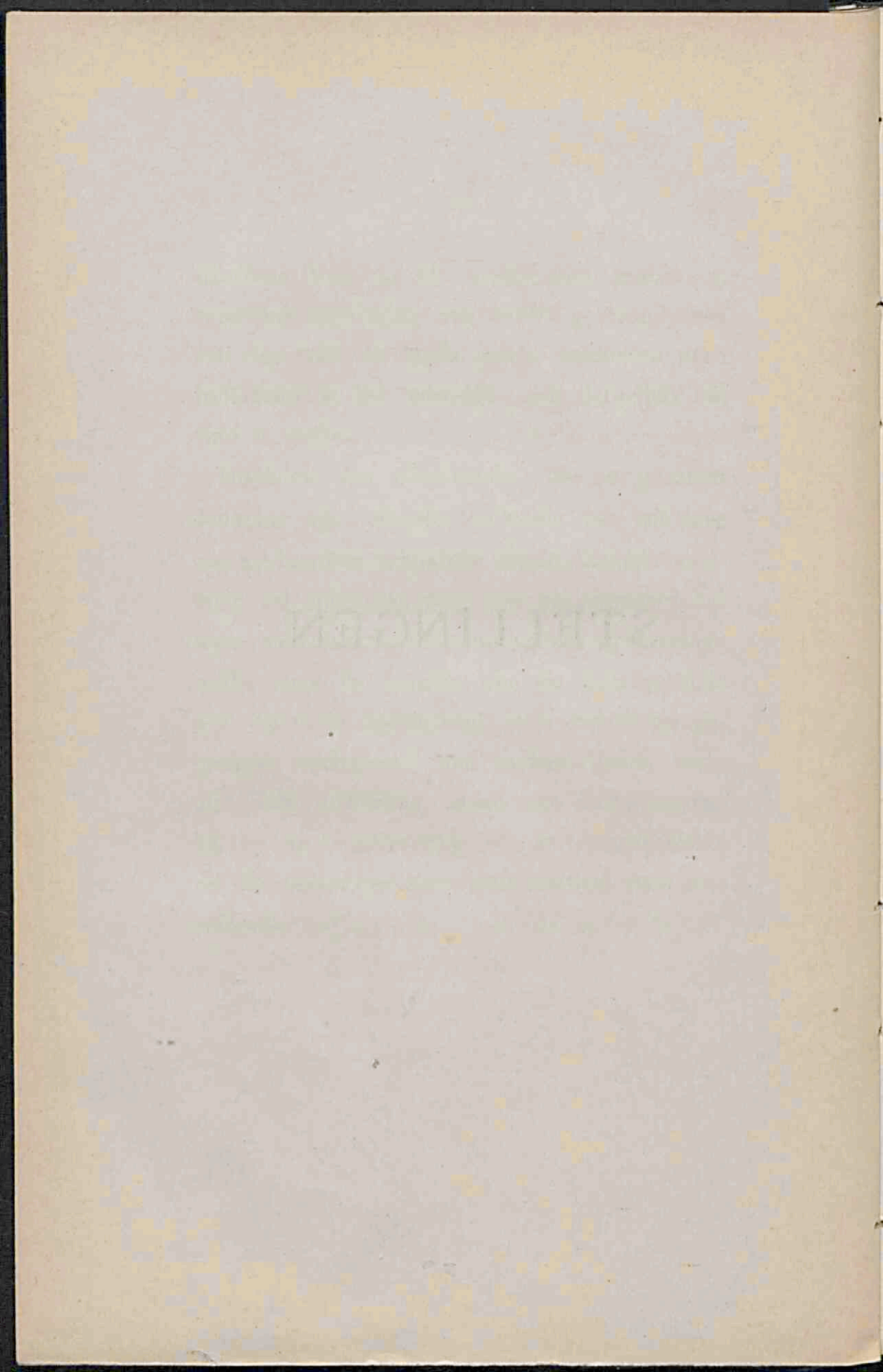
strafbaar was, en zóó ernstig werd geacht dat eventueel uitlevering zou worden gevraagd, een feit dat hier te lande geheel straffeloos was! Inderdaad is het moeielijk, iets dergelijks mij voor te stellen.

Ofschoon dus erkennende, dat er gevallen denkbaar zijn, waarin toepassing van het door ons aanbevolene schijnbaar onbevredigende resultaten zal opleveren, mag toch het antwoord dat men, naar onze meening moet geven op de vraag: welke moet de houding zijn der internationale wet tegenover buitenslands door onderdanen gepleegde misdrijven? niet anders luiden dan: niet eene straffende, maar eene zoodanige dat zij — door uitlevering — er toe medewerkt dat de misdadiger zijne rechtvaardige straf niet ontkomt.

bekonden zie bl 42/43 blz 45

STELLINGEN.

STELLINGEN.

I.

Het is wenschelijk dat bij het verleenen van rechtsingang, geen bevel van gevangenneming of gevangenhouding door de rechtbank werd uitgevaardigd zonder vooraf den beklagde, des verkiezend bijgestaan door een raadsman, te hooren.

II.

De aangevangen executie van eene veroordeeling tot straf behoeft niet geschorst te worden wanneer de aantekening van het hooger beroep geschied is, na het verstrijken van den in artikel 229 van het wetboek van strafvordering bepaalden termijn, ook al is de vertraging der aantekening te wijten aan eene omstandigheid onafhankelijk van den wil van den veroordeelde.

III.

Hij die van een ander goederen ontvangen heeft, met den last die te verkoopen en het geld op een bepaalden dag af te dragen, maakt zich niet aan verduistering schuldig, indien hij na de goederen verkocht te hebben op den bepaalden dag niet in staat is het geld af te dragen.

IV.

Voor het misdrijf van artikel 285 van het wetboek van strafrecht is noodig, dat de beklagde de bedreiging heeft gehoord.

V.

Het is wenschelijk den rechter de bevoegdheid te geven de executie van opgelegde boete te doen plaats hebben door vervangende hechtenis of door reële executie.

VI.

Hypotheca gaf — zelfs indien de zaak die als pand diende den crediteur in handen was

gegeven — dezen geen recht op eventueele vruchten der zaak.

VII.

De toestand van ophouden te betalen mag niet worden aangenomen, tenzij blijkt dat meer dan één schuldeischer niet is betaald.

VIII.

Indien bij oprichting eener vennootschap onder firma de vennoten hebben verzuimd eene akte op te maken, kunnen zij het bestaan der vennootschap tegen elkander bewijzen door alle bewijsmiddelen, behalve door getuigenbewijs.

IX.

Het is niet gewenscht dat aan sommige rechtshandelingen, op grond dat zij zijn daden van koophandel, van het algemeen recht afwijkende rechtsgevolgen worden verbonden.

X.

Hij die ten onrechte heeft gelegd een executoriaal of conservatoir beslag, kan alleen verwezen worden in vergoeding van kosten, schaden en interessen, indien hij te kwader trouw heeft gehandeld.

XI.

Artikel 149 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering behoorde op den regel dat de procureur van den verweerder gehouden is alle exceptiën en zijn antwoord ten principale tegelijk voor te dragen, op straffe van verval der niet voorgedragen exceptiën, voor de exceptie van incompetentie eene uitzondering te hebben gemaakt.

XII.

Indien in eene procedure tot echtscheiding de gedaagde niet verschijnt en de voorgeschreven

termijnen en formaliteiten in acht genomen zijn , zal tegen hem verstek moeten verleend worden, en de conclusiën van den eischer zullen moeten worden toegewezen , ten ware zij den rechter onrechtmatig of ongegrond voorkomen.

XIII.

Indien de moeder van een natuurlijk kind eischt te worden toegelaten tot het bewijs wie de verwekker van haar kind is om van hem vergoeding van kosten , schaden en interessen te bekomen , kan zij in dezen haren eisch niet onontvankelijk worden verklaard op grond van art. 342 van het Burgerlijk Wetboek.

XIV.

Na de beslissingen der Tweede Kamer der Staten-Generaal, genomen in hare 23ste en 24ste vergadering (dd. 8 en 9 December) 1896, kunnen onkosten in den loop van 1897 te maken voor

het Ethnographisch Museum te Leiden, niet gedekt worden door te putten uit den post voor onvoorziene uitgaven.

XV.

Wanneer in de Staten-Generaal over een voorstel de stemmen staken, bestaat er geen recht om in eene volgende vergadering een amendement daaraan toe te voegen, alvorens de tweede stemming is geëindigd.

XVI.

De woorden van artikel 4 der Grondwet verzetten zich niet tegen uitlevering van eigen onderdanen.

XVII.

Artikel 163 der tegenwoordige Grondwet verdient afkeuring.

XVIII.

Bij het heffen eener verterings-belasting — als de thans hier te lande geheven wordende personeele belasting — moet steeds, bij het berekenen van het bedrag der belasting naar de grondslagen huurwaarde, haardsteden en mobilair, rekening worden gehouden met het getal eigen of aangehuwde kinderen, kleinkinderen en pupillen van den belastingplichtige, die bij hem inwonen voor zoover zij ten zijnen laste komen. (Zie bijlagen zitting der 2de Kamer St. Gen. 1894—1895 n°. 180—3 en 9 en idem 1895—96 n°. 151.)

The first part of the paper is devoted to a
 description of the general character of the
 country, and to a notice of the principal
 towns and cities. The second part contains
 a description of the principal rivers and
 lakes, and of the principal mountains and
 hills. The third part contains a description
 of the principal minerals and metals, and
 of the principal manufactures. The fourth
 part contains a description of the principal
 plants and animals. The fifth part contains
 a description of the principal customs and
 manners. The sixth part contains a
 description of the principal laws and
 constitution. The seventh part contains
 a description of the principal history and
 events. The eighth part contains a
 description of the principal statistics and
 commerce. The ninth part contains a
 description of the principal population and
 religion. The tenth part contains a
 description of the principal climate and
 seasons. The eleventh part contains a
 description of the principal diseases and
 medical practice. The twelfth part
 contains a description of the principal
 military and naval forces. The thirteenth
 part contains a description of the principal
 arts and sciences. The fourteenth part
 contains a description of the principal
 literature and books. The fifteenth part
 contains a description of the principal
 antiquities and monuments. The sixteenth
 part contains a description of the principal
 coins and medals. The seventeenth part
 contains a description of the principal
 seals and stamps. The eighteenth part
 contains a description of the principal
 arms and armor. The nineteenth part
 contains a description of the principal
 weapons and military machines. The
 twentieth part contains a description of the
 principal fortifications and castles. The
 twenty-first part contains a description of
 the principal ships and vessels. The
 twenty-second part contains a description
 of the principal harbors and ports. The
 twenty-third part contains a description
 of the principal trade and commerce. The
 twenty-fourth part contains a description
 of the principal manufactures and
 arts. The twenty-fifth part contains a
 description of the principal agriculture and
 husbandry. The twenty-sixth part
 contains a description of the principal
 fisheries and hunting. The twenty-seventh
 part contains a description of the principal
 mining and metallurgy. The twenty-eighth
 part contains a description of the principal
 salt and mineral waters. The twenty-ninth
 part contains a description of the principal
 oil and wine. The thirtieth part
 contains a description of the principal
 sugar and indigo. The thirty-first part
 contains a description of the principal
 silk and cotton. The thirty-second part
 contains a description of the principal
 wool and linen. The thirty-third part
 contains a description of the principal
 paper and printing. The thirty-fourth
 part contains a description of the principal
 books and libraries. The thirty-fifth part
 contains a description of the principal
 universities and schools. The thirty-sixth
 part contains a description of the principal
 academies and societies. The thirty-seventh
 part contains a description of the principal
 hospitals and charities. The thirty-eighth
 part contains a description of the principal
 churches and synagogues. The thirty-ninth
 part contains a description of the principal
 monasteries and convents. The fortieth
 part contains a description of the principal
 religious orders and sects. The forty-first
 part contains a description of the principal
 religious festivals and customs. The forty-
 second part contains a description of the
 principal religious writings and books. The
 forty-third part contains a description of
 the principal religious monuments and
 buildings. The forty-fourth part
 contains a description of the principal
 religious paintings and sculptures. The
 forty-fifth part contains a description of
 the principal religious music and poetry.

A.